

УДК 811.161.2'282

ББК Г 84

Галина Гримашевич

Житомир

ЛЕКСИКОГРАФІЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ГУЦУЛЬСЬКОЇ АДВЕРБІАЛЬНОЇ СИСТЕМИ

У статті за матеріалами лексикографічних видань проаналізовано адвербіальну систему гуцульського діалекту, виділено групи прислівників за походженням, розглянуто їхню структуру, визначено шляхи поповнення класу прислівників у гуцульських говірках.

Ключові слова: лексикографічні джерела, адвербіальна система, гуцульський діалект, прислівник.

Galyna Hrymashevych. Lexicographical Representation of Gutsulsky Adverbial System

In the article on the material of the lexicographical publications an adverbial system of the gutsulsky dialect is analysed, the groups of the adverbs by the origin are selected, their structure is considered, the ways of addition to the class of adverbs in the gutsulski dialects are shown.

Key words: lexicographical sources, adverbial system, gutsulsky dialect, adverb.

Одним з актуальних завдань сучасної діалектології є дослідження мовних особливостей архаїчних українських діалектів, до яких належить і гуцульський. Водночас поряд із вивченням фонетичної, лексичної, фразеологічної системи говору для розкриття закономірностей діалекту, простеження його історії та виявлення специфіки функціонування в ньому мовних одиниць важливим є дослідження і граматичної системи, становлення та функціонування окремих лексико-граматичних класів слів, важливе місце серед яких належить прислівнику.

Зауважимо, що прислівник як неординарний із граматичного та словотвірного погляду клас слів здавна привертав увагу дослідників як із позиції діакронії [1], так і синхронії [30] насамперед зі словотвірного погляду. Варто відзначити, що історію становлення системи прислівника ґрунтовно проаналізував В. Німчук [17]; в україністиці наявні дисертаційні дослідження, у

яких прислівник досліджено в діяхронному аспекті [2; 7; 29], а також дисертації Ю. Громика та О. Пискач, які присвячені адвербіальній системі західнополіського [4] та закарпатського діалектів [3]; прислівники інших зон українського діалектного континууму, здебільшого говорів південно-західного наріччя, спорадично – північноукраїнського, проаналізовано в окремих статтях [9; 10; 11; 12; 13; 15–19; 20–21; 22; 24–25; 26–27].

Усе ж, незважаючи на значну увагу до становлення української адвербіальної системи, ґрунтовних досліджень бракує. Водночас потрібно зауважити, що досі відсутній системний аналіз адвербіальної діалектної системи українських говорів, що спонукає до вивчення прислівника в різних зонах українського діалектного континууму, адже такі дослідження дадуть змогу якнайповніше з'ясувати історію формування діалекту, тенденції розвитку прислівникової системи від найдавніших часів до сучасності, оскільки адвербіальна система – неодмінна складова лексики будь-якого територіально-мовного утворення. Складність дослідження діалектної адвербіальної системи, як зазначає Ю. Громик, полягає в тому, що «...прислівники українських діалектів – це структурно строкаті утворення переважно пізнішого періоду; кожен говір, а часто навіть невеликі говіркові групи виявилися порівняно закритими комплексами, у межах яких потенційні можливості вихідних спільнослов'янських чи загальноукраїнських дериваційних моделей розвинулися максимально; зрештою, процес активного поповнення класу прислівників триває й досі й полягає головню в ускладненні структури давніших утворень та в появі численних новотворів за старими дериваційними зразками» [5, 29].

Гуцульську адвербіальну систему в семантико-словотвірному аспекті на матеріалі словника «Гуцульські говірки. Короткий словник» проаналізувала І. Джочка [8], предметом дослідження якої стали понад 300 прислівників. Дослідниця виділила розряди за значенням та походженням зафіксованих прислівників, тому ми менше уваги акцентуємо на представленні адвербіативів у цьому лексикографічному виданні. Інші ж аспекти вивчення гуцульського

прислівника та на матеріалі інших лексикографічних праць досі не були об'єктом спеціального наукового дослідження, що й зумовлює актуальність нашої розвідки.

Джерелами дослідження слугували матеріали короткого словника «Гуцульські говірки», у якому представлено близько 300 прислівників [6], «Матеріали до словника гуцульських говірок» Ю. Піпаша та Б. Галаса [23], репертуар адвербіативів якого становить близько 400 одиниць, словника М. Негрича «Скарби гуцульського говору: Березові», у якому відзначено понад 180 прислівників [14], що свідчить про те, що прислівникова система є неодмінною важливою складовою діалектного лексикону, причому прислівники в досліджуваних словниках мають значну кількість рис, якими вони відрізняються від таких же одиниць літературної мови, оскільки лексикографічні джерела репрезентують здебільшого говіркові форми прислівників, які демонструють оригінальність діалектного словотворення, унікальність світобачення гуцулів.

Мета дослідження – за лексикографічними діалектними виданнями проаналізувати гуцульську адвербіальну систему.

Як засвідчила вибірка прислівників із зазначених лексикографічних праць, гуцульську систему адвербіативів становлять різноманітні за походженням утворення з визначальними фонетичними діалектними рисами, серед яких у кількісному плані найбільше представлено відприкметникових прислівників на -О: *борзо, живо, прудко, футко, хутко* 'швидко, скоро' [6, 28], *вє́лико* 'багато' [6, 34], *ві́дко* 'світло, ясно', 'доступно зорові, видно', 'мабуть' [6, 36], *го́дно* 'добре, гідно, чесно' [6, 47], *делéко, дилéко* 'далеко' [6, 56]; *ба́нно* 'сумно' [14, 22], *вє́лико* 'багато' [14, 34], *гі́рко* 'прикро' [14, 50], *горі́че* 'гаряче' [14, 53], *гру́зько* 'болотяно' [14, 54], *кі́жко, кі́шко* 'тяжко' [14, 91], *льі́чно* 'лячно' [14, 108], *лю́то* 'швидко' [14, 108], *мізе́рно* 'бідно' [14, 114], *мла́во* 'неохоче, знехотя' [14, 115], *мн'і́ко* 'м'яко' [14, 115], *окримі́шно* 'окремо' [14, 125], *о́мпно* 'ніяково' [14, 126], *прóсто* 'прямо, рівно', 'навпроти' [14, 146], *пу́сто* 'даремно' [14, 148], *р'я́сно* 'рясно' [14, 154], *ці́хо* 'тихо' [14, 182], *чі́сто*

‘зовсім, цілком’ [14, 184], *чорно́* ‘чорно’ [14, 184]; *бізівно́* ‘напевно, переконливо; сміливо’ [23, 13], *бо́рско* ‘швидко, прудко’ [23, 16], *встї́дно* ‘соромно, стидно’ [23, 31], *гі́тко* ‘бридко, гидко’ [23, 34], *го́дно* ‘міцно, сильно’ [23, 36], *даре́мно* ‘дарма’ [23, 45], *пру́тко* ‘швидко, скоро, хутко; різко’ [23, 159], *пу́сто*, *пу́сто-ду́рно* ‘даремно, дарма, марно’ [23, 160], *ре́ндешино* ‘ретельно, пунктуально, порядно, добре’ [23, 162], *риті́льно* ‘ретельно; рішуче’ [23, 163], *р’у́дно* ‘порядно; зі знанням’ [23, 164], *рівна́ко* ‘однаково, порівну; пропорційно’ [23, 164], *розлу́чно* ‘виразно, зрозуміло (говорити)’ [23, 166], *дрі́бно* ‘витончено; високо (про музичні тони)’ [23, 51], *жва́во* ‘енергійно, міцно’ [23, 55], *жі́рно* ‘густо, жирно’ [23, 55], *любо́* ‘приємно, радісно’ [23, 97], *ма́ленько* ‘небагато, трошки’ [23, 98], *ма́сно* ‘жирно’ [23, 99], *ме́рсько* ‘неприємно; соромно; страшно’ [23, 101], *мі́рно* ‘гаразд; спокійно; щасливо’ [23, 102], *мло́сно* ‘нудно, млосно’ [23, 103], *прі́язно* ‘швидко (йти, працювати); хутко’ [23, 157], *ро́с’ино* ‘росяно, мокро від води’ [23, 168], *супо́кійно* ‘зважено; мирним шляхом; спокійно’ [23, 186], *те́рпко* ‘гірко; нестерпно’ [23, 190], *ту́жно* ‘сумно’ [23, 193]; значну частину гуцульської адвербіальної системи становлять відіменникові утворення: *безчи́су* ‘передчасно’ [6, 24], *гори́* ‘догори; вгору’ [6, 47], *двече́ру* ‘надвечір’ [6, 56], *до́ри* ‘угору; нагору’ [6, 56]; *зісподу́* ‘знизу’ [14, 80], *всподу́* ‘унизу’ [14, 45], *вспры́тку* ‘у порядку’ [14, 45], *до́світа* ‘вдосвіта’ [14, 64], *зве́рхи* ‘зверху’ [14, 79], *зві́котом* ‘вдало, майстерно’, ‘без поспіху’ [14, 79], *напе́ред* ‘спершу, спочатку’ [14, 120], *на́рік* ‘наступного року’ [14, 120], *уве́рьх* ‘угору’ [14, 172], *уверьху́* ‘угорі’ [14, 172], *увече́ір* ‘увечері’ [14, 172], *удні́ну* ‘удень’ [14, 172], *у́смерть* ‘на смерть’ [14, 173], *ури́ду* ‘разом, поряд’ [14, 173], *успі́д* ‘униз’ [14, 173], *усподу́* ‘унизу’ [14, 173]; *вгу́рбі* ‘вкупі, в громаді’ [23, 21], *ві́тполудн’и* ‘після обіду; у другу половину дня’ [23, 27], *гори́* ‘уверх, вгору, нагору’ [23, 38], *до́ри* ‘вгору, угорі’ [23, 46], *зао́чи* ‘позаочі’ [23, 62], *за́рік* ‘через рік, наступного року’ [23, 64], *за́уш* ‘поза вуха’ [23, 65], *навбо́к’и* ‘увсібіч’ [23, 108], *насме́х* ‘жартома, на жарт’ [23, 113], *по́ночех* ‘ночами’ [23, 149], *пообі́ді* ‘після обіду’ [23, 149], *попе́ред* ‘перед, спереду’ [23, 150], *удні́ну* ‘удень’ [23, 200], *удну́* ‘всередині; всередину’

[23, 200], *узáмок* ‘спосіб зведення стін будівлі’ [23, 200], *улі́ті* ‘улітку’ [23, 201], *уперéпуст* ‘з інтервалами; з витримкою, паузою (про дистанційний спуск дерева)’ [23, 202], *упі́вночи* ‘опівночі; серед ночі’ [23, 202], *упідосені́* ‘напередодні осені’ [23, 202] та ін.

Значно рідше відзначаємо відзайменникові прислівники: *відтогді́* ‘відтоді’ [6, 38; 14, 38], *за́тий* ‘поки’ [14, 77], *і́нде* ‘в іншому місці, інде’ [14, 84; 23, 72], *іко́сь* ‘якось’ [14, 84], *ні́де* ‘ніде’ [14, 123], *ні́зачо* ‘даром, безоплатно’ [14, 123], *о́ндечки, о́нди, о́зди* ‘ось де, ось там’ [14, 125], *о́зди* ‘тут, ось тут’, ‘ось де, ось там’ [14, 125], *но́тий* ‘поки, до якогось часу’, ‘доти, до того місця’ [14, 141], *потóму* ‘потім’ [14, 142], *такó* ‘отак’ [14, 166], *та́ко-са́ко* ‘так-сяк’ [14, 166], *тогді́* ‘тоді’ [14, 169; 23, 193], *то́же* ‘також, теж’ [14, 169], *все* ‘завжди, постійно’ [23, 30], *вс’і́ко* ‘по-різному; всіляко’ [23, 30], *і́нак* ‘інакше, по-іншому’ [23, 72], *і́нако* ‘інакше, по-іншому’ [23, 72], *і́ногди* ‘іноді, інколи’ [23, 72], *нашó* ‘навіщо; для чого; чому’ [23, 114], *онтудá, онтуді́* ‘ось туди’ [23, 125], *усюди* ‘скрізь, повсюдно’ [23, 20], *яко́с* ‘одного разу; як-небудь’ [23, 233], *яко́ско* ‘колись; якось’ [23, 233] тощо.

Спорадично фіксуємо відчислівникові прислівники: *водно́* ‘завжди, постійно’ [6, 40; 23, 29], *допéрва* ‘щойно, тільки’ [6, 61]; *пéрши* ‘недавно’ [14, 132]; *удвоє́* ‘удвоє, у два рази, навіпіл’ [23, 200], *узáдвоє* ‘удвічі’ [23, 200], *одно́, водно́* ‘безперервно; постійно’ [23, 123], *у́троє* ‘утричі, утроє, у три згини’ [23, 204]. Усі відзначені прислівники характеризуються виразними фонетичними особливостями гуцульського діалекту.

Цікава й неординарна структура гуцульських прислівників. Особливу увагу привертають утворення, які виникли в результаті зрощення: *вго́лобість, вго́лобіски, голо́біски* ‘на босу ногу’ [6, 34]; *вбі́руч* ‘обіруч’ [14, 33], *долі́вниць* ‘долілиць’ [14, 64], *запрості́бі* ‘задарма’ [14, 76], *ко́внітьголовóв, ко́мітьголовóв, су́ньголов* ‘стрімголов’ [14, 95], *наза́дусть* ‘задом наперед (іти)’ [14, 119], *назадха́ти* ‘поза хатою’ [14, 119], *назу́фронт* ‘навпаки’ [14, 119], *передто́гідь* ‘позаторік’ [14, 131], *переду́чера* ‘позавчора’ [14, 131; 23, 125], *попідóбіч* ‘упоперек гори, паралельно до підніжжя гори’ [14, 140], *горі́долів*

‘уверх-униз; сюди-туди’ [23, 38], *долівлиць*, *долілиць* ‘до землі обличчям; долілиць’ [23, 50], *переттогідь* ‘два роки тому, позаторік’ [23, 136], *позапозатогідь* ‘три роки тому’ [23, 146], *попередовчера* ‘позавчора’ [23, 150], *узідгуз* ‘назад, задом; задом уперед’ [23, 200].

Одним зі шляхів поповнення гуцульської адвербіальної системи є адвербіалізація іменників у формі орудного відмінка: *льонтом* ‘без догляду’ [6, 116], *махом* ‘швидко, вмить’ [6, 121], *нічмі* ‘уночі’ [6, 133], *піволоком*, *чівовгом* ‘юзом, поповзом’ [6, 151], *редком*, *редочком* ‘уряд, вряд’ [6, 162], *рітьма* ‘завзято’, ‘нахабно’ [6, 163], *сподом* ‘низом, долиною’ [6, 176], *сторзом*, *сторцом* ‘сторч’ [6, 177; 14, 164], *статком* ‘багато, рясно’ [6, 177; 14, 163], *тумаром* ‘раптово; зненацька’, ‘разом’ [6, 190], *ходом* ‘пішки’, ‘швидко’ [6, 202], *цупашем* ‘під конвоєм’ [6, 208], *чисом* ‘іноді’ [6, 212]; *вівагом* ‘поважно, повільно’ [14, 36], *гальопом* ‘дуже швидко’ [14, 56], *дубом* ‘спокійно’ [14, 66], *защитком* заст. ‘потрошки’ [14, 78], *звікотом* ‘вдало, майстерно’, ‘без поспіху’ [14, 79], *міворотом* заст. ‘безцільно, без мети’ [14, 114], *мігом* ‘миттю, дуже швидко’ [14, 114], *піволоком*, *волоком* ‘волочачи по землі’ [14, 137], *попасом* ‘пасучись на ходу, попаски’ [14, 140], *пходом* ‘підряд, постійно (команду уживають лише в танці)’ [14, 142], *сакон-пакон* ‘будь-як, як-небудь’, ‘у чому-небудь, у чому попало (про одяг)’ [14, 155], *трапом* ‘підтюпцем’ [14, 169]; *ворохом* ‘разом; громадою; спільно’ [23, 30], *днінов* ‘удень’ [23, 49], *долів* ‘вниз, внизу; додолу’ [23, 50], *краєм* ‘поруч, скраю’ [23, 86], *люзом* ‘недоладно’ [23, 97], *наволоком* ‘тягнути по землі’ [23, 108], *нипрічком* ‘не по суті; випадково; ненароком, мимоволі’ [23, 117], *нічмі* ‘ночами; поночі’ [23, 118], *охрестом* ‘навхрест (лежати, щось складати)’ [23, 130], *пакотом* ‘лежачи, розлігшись’ [23, 147], *пошморгом* ‘скісно, ковзаючись по землі’ [23, 153], *правцем* ‘навпростець’ [23, 153], *сподом* ‘долиною; низиною’ [23, 181], *статком* ‘у значній кількості; багато’ [23, 183], *сторцом* ‘сторч; насилу; стрімголов (вигнати когось)’ [23, 184], *толком* ‘із досвідом; із розумом та умінням’ [23, 193], *хітьов* ‘бажанням; свідомо; хотінням’ [23, 211], *чутком* ‘з чуток, з розмов’ [23, 223], *шором* ‘поруч, поряд; колоною’ [23, 228].

Крім того, одним зі шляхів поповнення гуцульської адвербіальної системи, як свідчать лексикографічні видання, є суфіксальні утворення (здебільшого за допомогою зменшено-пестливих суфіксів): *далічко* ‘досить далеко’ [14, 60], *та́мечкі* ‘там, он там’ [14, 166], *тепері́чкі* ‘тепер’ [14, 167]; *та́менька*, *та́мечка* ‘там; ось там’ [23, 188], *о́денька*, *о́деньк’и* ‘отут; перед цим’ [23, 123], *навпо́перечк’и* ‘впоперек; горизонтально; у боки’ [23, 108], *ні́нічк’и*, *ні́нька*, *ні́ньки* ‘сьогодні; тепер’ [23, 116], *о́дечк’и*, *о́дечка* ‘цими днями’ [23, 123], *о́ндечка* ‘он там, ось там; перед цим, недавно’ [23, 125], *ра́не́нько* ‘дуже рано; до зорі’ [23, 161], *скра́єчку* ‘скраю’ [23, 177], *тепе́речк’и* ‘зараз; нині’ [23, 190], *ту́тенька*, *ту́теньки*, *тутка* ‘пестл. тут, ось тут’ [23, 197], *чисте́нько* ‘надто чисто’ [23, 220]; *гэ́здечки*, *гэ́здика*, *оту́тка*, *оту́тки* ‘тут, ось-де’ [6, 44], *гента́мечкі* ‘там (далеко)’ [6, 44], *давні́чко* ‘досить давно’ [6, 55], *делі́чко*, *делі́ченко* ‘досить далеко’ [6, 56] та ін.

Водночас відзначаємо різні лексико-семантичні процеси, зокрема наявність навіть в одній говірці рівнозначних синонімів, здебільшого різнокореневих утворень: *алярмо́во* ‘негайно, швидко’ [14, 19], *бо́рзо* заст. ‘швидко’ [14, 28], *вмах* ‘негайно, швидко’ [14, 42], *гальоп*, *гальопом* ‘дуже швидко’ [14, 56], *мігом* ‘миттю, дуже швидко’ [14, 114], *начьі́с* ‘миттю’ [14, 121]; *засві́гді* заст. ‘завжди’ [14, 72], *за́вши* ‘завжди’ [14, 72]; *бога́то* ‘багато’ [14, 26], *ста́тком* ‘багато, рясно’ [14, 163], *те́ньго* ‘багато’ [14, 167]; *ві́дтогі́дь* ‘минулого року’ [14, 38], *тогі́дь* ‘торік, минулого року’ [14, 169] тощо.

На лексичному рівні спостерігаємо розширення семантичної структури окремих прислівників, наприклад: *люто* ‘швидко’ [14, 108] – *люто* ‘присл. до лютий ‘хижий, кровожерний, злий (про звіра, людину)’ [28, IV, 573–574]; *прия́зно* ‘швидко, хутко (йти, працювати)’ [23, 157] – *прия́зно* присл. до *прия́зний* ‘який виявляє приязнь, дружню прихильність, симпатію до кого-небудь’, ‘доброзичливий, дружній’, ‘який приносить задоволення, приємний’ [28, VIII, 107]; *рити́льно* ‘рішуче’ [14, 149] – *рети́льно* присл. до *рети́льний* ‘який виявляє старанність, сумлінність у чому-небудь’, ‘виконуваний, здійснюваний дуже старанно, уважно, сумлінно’ [28, VIII, 515–516] тощо.

Лексикографічні джерела фіксують незначну кількість форм ступенів порівняння прислівників, які позначені виразними діалектними особливостями як на фонетичному, так і морфологічному рівні, що виявляється в наявності префіксів суперлатива: *бі́рше, бі́рше* 'більше' [6, 25], *борше* 'швидше' [6, 28]; *бо́рше, бо́рші* 'швидше' [14, 28], *та́нче* 'дешевше' [14, 166]; *помайбі́льше* 'щонайбільше, якомога більше' [14, 149], *ра́дше* 'краще; швидше' [23, 161], *согі́рше* 'гірше; зле; погано' [23, 179] та ін.

Варто зазначити, що діалектна лексикографія зробила крок уперед порівняно зі словництвом літературної мови, оскільки в діалектних словниках представлено адвербіальні сполуки (прислівникові сполуки), які в літературній мові не набули статусу прислівника, тому й відсутні в словниках літературної мови, котрі вже здебільшого зрослися в повноцінний прислівник (однослівне утворення), часто з переміщенням наголосу. Таке злиття свідчить про повний перехід сполук до адвербіальної системи, про що зазначав і Ю. Громик: «У подібних конструкціях (адвербіальних сполученнях) процес стирання первинних особливостей ще не зовсім завершений, однак, опинившись між двома лексико-граматичними класами, ці сполуки вже набули виразного адвербіального значення, а отже, із функціонального погляду вони є прислівниками» [5, 29]. У гуцульській діалектній лексикографії відзначаємо низку таких утворень, зокрема в словнику Б. Галаса та Ю. Піпаша фіксуємо: *вгу́рбі* 'вкупі, в громаді' [23, 21]¹, *відра́н'и* 'зранку, зрання' [24], *вітполу́дн'и* 'після обіду; у другу половину дня' [27], *за́жмурки* 'зажмуривши очі' [60], *за́рік* 'через рік, наступного року' [64], *за́уш* 'поза вуха' [65], *навбо́к'и* 'увсібіч' [108], *навче́ре* 'на вчорашній день' [109], *на́гідь, на́рік* 'наступного року; через рік' [109], *напро́вал* 'вглиб, униз' [112], *напропа́ще, напропа́ле* 'навіки; на зникнення; на поталу' [112], *нач'у́с, нач'исо́к* 'на мить; на хвилину' [114], *пообі́ді* 'після обіду' [149], *попра́вді* 'справді так' [150], *сполу́дн'и* 'з обіду' [181], *уворо́сі* 'разом; у гурті; спільно' [199], *уза́мок* 'спосіб зведення стін будівлі' [200], *шоголо́ва* 'невідкладно; обов'язково' [227]; у словнику

¹ Після першого покликання подаємо тільки сторінку лексикографічного видання.

М. Негрича відзначаємо: *безчісу* ‘раптово, моментально, вмить’ [14, 24], *доріду* ‘до ладу, як слід’ [64], *звікотом* ‘вдало, майстерно’, ‘без поспіху’ [79], *назадхати* ‘поза хатою’ [119], *назóriх* ‘на світанку’ [119], *на́рік* ‘наступного року’ [120], *начьіс* ‘миттю’ [121], *сприходу* ‘біля входу’ [162], *удніну* ‘удень’ [172]; у словнику «Гуцульські говірки» представлено, зокрема, такі утворення: *вголоднэчу* ‘впроголодь’ [6, 34], *взапóri* ‘взаперті’ [36], *взáходи* ‘зигзагом’ [36], *допритóки* ‘до прикладу’ [61], *дореду* ‘до ладу’ [61], *зблáга* ‘лагідно’ [80], *зни́ділі* ‘після неділі, на початку наступного тижня’ [83], *на́голов* ‘стрімголов, дуже швидко’ [128], *на́довг* ‘у борг’ [129], *попíтплічі* ‘під плечі’ [155], *удніну* ‘удень’ [191], *укочérгах* ‘у тому місці, де стоїть кочерга’ [192], *упі́досінь* ‘перед осінню’ [192], *уріду* ‘разом, в одному ряді’ [193] тощо.

Отже, адвербіальна система гуцульського діалекту, представлена в словниках, характеризується різноманітністю прислівників за значенням та походженням, наявністю значної кількості лексичних дублетів, які наявні навіть в одній говірці, фонетико-акцентуаційних варіантів прислівників, словотвірних типів прислівників, які переважно демонструють суфіксальну варіантність адвербіативів і є пізнішими утвореннями.

Отже, адвербіальна система гуцульського діалекту – невід’ємна складова граматичної системи південно-західного наріччя, яка зберігає в собі архаїчні елементи давніх періодів розвитку української мови й водночас поповнюється новими елементами з виразними діалектними особливостями, збагачуючи таким чином лексичну систему гуцульського діалекту новими, часто оригінальними утвореннями, які можуть стати предметом наступних наукових студій для здійснення компаративних досліджень прислівникової системи інших говорів наріч українського діалектного континууму.

Література

1. Бевзенко С. П. З історичних коментарів до українського словотвору. Прислівник / С. П. Бевзенко // Наукові записки Ужгородського державного університету. – Том 37. – Ужгород, 1959. – С. 21–40.

2. Белоусенко П. И. История и особенности образования наречий времени в украинском языке : автореф. дисс. ... канд. филол. наук. / Петр Иванович Белоусенко. – К., 1982. – 24 с.
3. Брошняк (Пискач) О. Д. Прислівники в українських говорах Закарпаття : автореф. дис. ... канд. філол. наук / Ольга Дмитрівна Брошняк (Пискач) – Ужгород, 1996. – 23 с.
4. Громик Ю. В. Прислівники відзайменникового походження у західнополіських говірках української мови : автореф. дис. ... канд. філол. наук / Юрій Васильович Громик. – К., 1999. – 18 с.
5. Громик Юрій. Прислівники зі значеннями ‘на плечі (взяти дитину)’, ‘на плечах (нести дитину)’ в західнополіських та суміжних говірках / Юрій Громик // Волинь філологічна: текст і контекст. Західнополіські говірки в просторі та часі: зб. наук. пр. – Вип. 9 / упор. Г. Л. Аркушина. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – С. 28–39.
6. Гуцульські говірки. Короткий словник / Відп. ред. Я. Закревська. – Львів, 1997. – 232 с.
7. Даценко І. Б. Історія формування прислівників місця української мови : : автореф. дис. ... канд. філол. наук / Ігор Борисович Даценко. – К., 2007. – 19 с.
8. Джочка Ірина. Прислівники в гуцульських говірках: семантико-словотвірний аспект // Вісник Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Філологія. – Вип. XXV-XXVI. – Івано-Франківськ, 2010. – С. 118–123.
9. Довга Т. М. Лексика на позначення понять, пов’язаних із частинами доби, у говорах українських Карпат / Т. М. Довга // Лексика української мови в її зв’язках з сусідніми слов’янськими і неслов’янськими мовами. – Ужгород, 1982. – С. 188–189.
10. Захарків О. П. Семантична структура прислівників часу в бойківських говірках / О. П. Захарків // Українська лексика в історичному та ареальному аспектах. – К.: Наук. думка, 1991. – С. 127–136.
11. Леонова М. В. Прислівники в буковинських говірках / М. В. Леонова // Питання історії і діалектології східнослов’янських мов. – Кн. 2. – Львів, 1961. – С. 92–102.

12. Лизанець П. М. Із словотвору говірок Затися Виногрдівського району (прислівник) // Доповіді та повідомлення УЖДУ. – Серія історико-філологічна. – № 1. – Ужгород, 1957. – С. 83–95.
13. Лук'янюк К. М. Суфіксальний словотвір прислівників у буковинських говірках (Пряма суфісація) / К. М. Лук'янюк // Тези доповідей ХХІ наукової сесії. Секція філологічних наук. – Чернівці, 1965. – С. 6–11.
14. Негрич Микола. Скарби гуцульського говору: Березові / Микола Негрич. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2008. – 224 с. (Серія «Діалектологічна скриня»).
15. Німчук В. В. Із словотвору прислівників говірок району верхньої річки Боржави (Прислівники займенникового походження) / В. В. Німчук // Наукові записки Ужгородського державного університету. – Т. 35. – Мовознавство. – Ужгород, 1958. – С. 42–55.
16. Німчук В. В. Із словотвору прислівників (прислівники числівникового походження) в говірках верхньої течії р. Боржави) / В. В. Німчук // Доповіді та повідомлення Ужгородського державного університету. – Серія філологічна. – № 3. – Ужгород, 1958. – С. 56–58.
17. Німчук В. В. Прислівник // Історія української мови. Морфологія / Ред. кол. В. В. Німчук, А. П. Грищенко та ін. – К. : Наук. думка, 1978. – С. 342–412.
18. Німчук В. В. Словотвір прислівників іменикового (без прийменників) походження в закарпатських говірках / В. В. Німчук // Праці ХІІ Республіканської діалектологічної наради. – К. : Наук. думка, 1971. – С. 263–273.
19. Німчук В. В. Словотвір прислівників відприкметникового походження в закарпатських говірках / В. В. Німчук // Територіальні діалекти і власні назви. – К. : Наук., думка, 1965. – С. 69–79.
20. Ощипко І. Й. Лексико-структурні типи прислівників в українських говорах / І. Й. Ощипко // Тези доповідей ХІV Республіканської діалектологічної наради. – К. : Наук. думка, 1977. – С. 64–66.
21. Ощипко І. Й. Семантико-словотвірна структура прислівників у південно-західних говорах / І. Й. Ощипко // Структура і розвиток українських говорів на

сучасному етапі : XV Республіканська діалектологічна нарада : Тези доповідей і повідомлень. – Житомир, 1983. – С. 161–163.

22. Пагіря І. Д. Із словотвору прислівника в говірках південно-західної Мукачівщини / І. Д. Пагіря // Доповіді та повідомлення Ужгородського державного університету. – Серія філологічна. – № 2. – Ужгород, 1958. – С. 87–88.

23. Піпаш Ю. О., Галас Б. К. Матеріали до словника гуцульських говірок (Косівська Поляна і Росішка Рахівського району Закарпатської області) / Ю. О. Піпаш, Б. К. Галас. – Ужгород, 2005. – 266 с.

24. Прилипка Н. Архаїчні структури прислівників у поліських говорах / Н. Прилипка // Полісся : Мова, культура, історія. – К.: Наук. думка, 1996. – С. 83–87.

25. Прилипка Н. П. Темпоральні прислівники в буковинських говірках / Н. П. Прилипка // Українська мова на Буковині. – Чернівці : Рута, 1994. – С. 30–31.

26. Розумик Т. М. Лексико-семантичні особливості прислівників місця в говорах українських Карпат / Т. М. Розумик // Проблема дослідження діалектної лексики і фразеології української мови : Тези доповідей. – Ужгород, 1978. – С. 185–186.

27. Розумик Т. М. Прислівникова лексика в українських говорах району Карпат / Т. М. Розумик // Ужгород : Вид-во УжДУ, 1982. – С. 127–135.

28. Словник української мови : В 11 т. – К. : Наук. думка, 1970–1980.

29. Уздыган И. М. Отадъективные наречия в украинском языке XVI – XVII вв. (Словообразовательная структура) : автореф. дисс. ... канд. филол. наук / Иванна Михайловна Уздыган. – К., 1975. – 25 с.

30. Чапля І. К. Прислівники в українській мові / І. К. Чапля. – Харків: Вид-во Харк. ун-ту, 1960. – 123 с.

